

21. Yüzyılın Başında Amerika'da Bir Türk Doktoru

Nevin ORUÇ

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Gastroenteroloji Bilim Dalı, İzmir

Öğretim hayatımıza başladığımız ilk günden itibaren bizlere tarihimiz dışında anlatılan pek çok bilginin ithal olduğunu gördük. Hayellerimizde, ülkemiz ve dış dünya şeklinde iki kavram yarattık. Bu ayrılmaz bizim eğitim beklenelerimizi de değiştirdi. Hep daha iyiye ulaşma çabamız devam ederken yolumuzun bir dönem yurdisına uzanmasını da umut etti. Ben Türkiye'nin en iyi okullarından birisinde tıp eğitimimi tamamladıktan sonra kendime İç Hastalıkları ve sonrasında Gastroenteroloji uzmanlığı rotasını seçmiş, bu rotanın bugün dünyayı da dolaşmasını umut etmiştüm. Türkiye'nin en iyi kliniklerinden birisinde Gastroenteroloji üst ihtisasını yaparken bana dünyanın kapıları aralandı. Eğitim anlayışı, çalışma disiplini ve bilimsel heyecanı nedeni ile Türkiye'nin en iyi Gastroenteroloji kliniklerinden birisi olarak kabul ettiğim Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Gastroenteroloji Kliniği, bana 'Pankreas hastalıkları konusunda çalışmak, bilgi ve deneyimimi artırmak' için bu kapıyı araladı. Bu dönemde Türk Gastroenteroloji Vakfı'ının sağladığı eğitim bursu ise bu kapıdan geçerek dünyanın öbür ucuna Amerika'ya gitmemi sağladı. Böylece 2003-2005 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri, Pittsburgh Üniversitesinde, Prof Dr David Whitcomb ile çalışma fırsatı buldum.

Pittsburgh Amerika'nın Pensilvanya eyaletinde yer alan şehirlerden birisidir. Bu eyaletde eski başkent olan Philadelphia'dan sonra 2. büyük şehirdir. Steel City (Çelik Şehir) olarak da bilinir. Zira sanayi devrimi sırasında Amerika'nın en büyük çelik endüstrisi ve nehir yolu ile taşımacılığının merkezlerin-

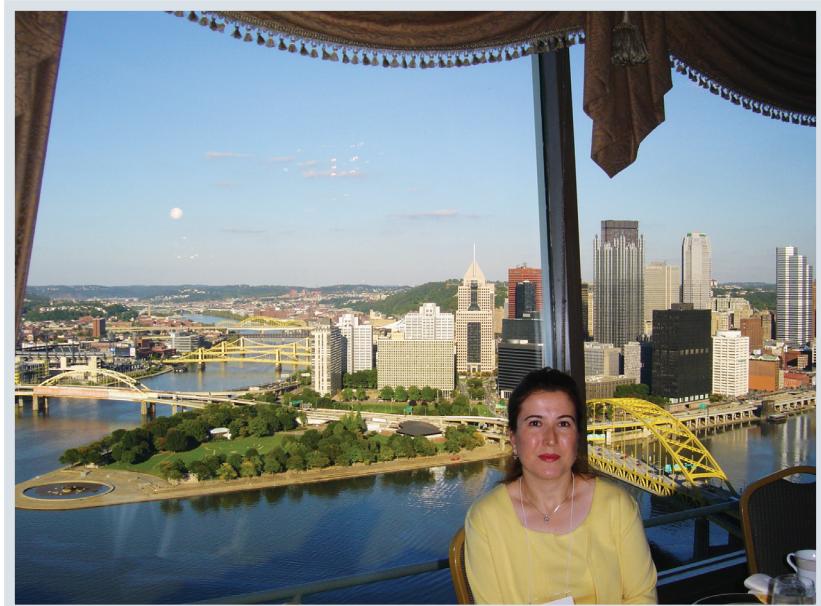
Cathedral of Learning binası.

den birisi haline gelmiştir. Bu şehir kuzeye oldukça yakın olduğu için kişileri sert bir kara iklimi özelliği gösteriyordu. Kişi uzun ve çokça yerler kar beyazıydı. Sonbaharlar ise her renge hakim muhteşem bir tablo gibiydi.

Üç büyük nehrin (*Ohio River*, *Allegheny River*, *Monongahela River*) kesiştiği noktada kurulu olan şehrin en önemli özelliklerinden birisi de Venedik'ten sonra dünyada en çok köprüye sahip olan şehirlerinden birisi olmalıdır. 1990'lar sonrasında ekonominin kötüleşmesiyle şehir halkı daha çok finans, turizm ve eğitim konularına eğilmiştir. Şehirde yer alan en önemli iki eğitim kurumu 'Carnegie Mellon Üniversitesi (Carnegie Mellon University, CMU)' ve University of Pittsburgh'dur. Daha sonra bunlara State Uiveristesi, Duke Üniversitesi eklenmiştir.

Pittsburgh Üniversitesi Oakland olarak adlandırılan semtte adeta bir mini kent edası ile yerleştirilmiş binalar kompleksinden oluşmaktadır. Fifth ve Forbes caddeleri bu binalar kompleksinin içerisinde geçerek şehri boydan boyan dolaşıyordu. Aslında gerçek bir kampüsten çok bir eğitim şehrinin hatırlatan bu binalar arasında küçük kafeler, restoranlar yerleşmişti. Benim, malum önünde izdiham ve kuyruklar sebebiyle ne özelliği olduğunu merak ettiğim kafe zincirini de ilk orda görmüştüm. İnsanların yazın binalar çok soğutulduğu, kişiń da dışarısı çok soğuk olduğu için metabolizmalarını dengelemeye ihtiyaç duyduklarını, bu nedenle kahveyi kova dozunda içtiklerini de yine orada görmüştüm. Acaba biz çay seven bir toplum olduğumuz için mi, ilimde ve bilimde hep takipciyiz?

Pittsburgh Üniversitesi'ne adımını attığım ilk gün olayın aslında kahveyle hiç alakası olmadığını kahvenin aslında bahane olduğunu gördüm. Üniversitenin kuşkusuz en dikkat çeken binası zaten neredeyse şehrin her tarafından izlenebilen 'Cathedral of Learning' binasıydı. Bu bina bende de öncelikle oldukça görkemli bir katedral izlenimi vermiştı. Aslında ilk kata yer alan klisenin yanında diğer katların tamamı gerçekte dünya dil ve kültür miraslarının paylaşıldığı bir eğitim alanı olarak düzenlenmişti. Dünyanın dört bir yanından farklı kültürlerden öğrenciler bu binada birbirlerine kendilerini anlatma şansını yakalamlıdı. Farklıken bir olmak, paylaşmak ancak bu kadar güzel gerçekleştirilebilirdi. Zaten Amerika'nın sosyal alandaki en büyük başarısı insanları farklılıklarıyla alması, geliştirmesi ve sonunda onlara Amerikalı kimliğini kazandırmıştı. Buraya hangi ülkeden gelerseniz gelin eğer ba-

Pittsburgh şehir merkezinin manzarası.

şarlı, yararlı veya zenginsiniz siz 'Amerikalı' olmaya adaysınız. Toplumda yapayda olsa sağlanan bu birlikteşlik aslında herkesin bildiği gibi hayatı çok kolaylaştırmaktadır. Bu durum eğitim ve bilim camiası içinde geçerliydi. İnsanlar paylaşmaktan ve birbirlerine yardım etmekten mutlu oluyorlardı.

Benim Pittsburgh Üniversitesi ile ilk tanıma günüm karlı bir Şubat günüydü. İzmir'den Pittsburgh'a giden birisinin kar nedeni ile işyerlerinin tatil olabileceğini düşünmesi pek beklenemez değil mi? Benimde ilk tanıma günüm o gün başlayan kar fırtınası nedeni ile okul ve hastaneler tatil edildiği için er-telenmişti. Ertesi gün de karla kaplı yollarda zorlanarak ve pek çok kişiye yol sorarak Oakland'a ulaştım. Tabi İngiliz aksanı ile konuşan bir Türk olduğum hemen anlaşılıyordu. Biz ne de olsa Avrupalıydık..

Aslında ben Pittsburgh Üniversitesi Tip Fakültesi 'Gastroenteroloji Hepatoloji ve Nutrisyon' kliniğini arıyorum. Nutrisyonu bilerek italik yazdım. İleride değineceğim. Bu nedenle kliniği elimdeki adres bilgilerine rağmen bulmakta zorlanmıştım. Aslında bu noktada söylemeden geçemeyeceğim. Ben ilk kez o zaman bir üniversite eğitiminin bir sağlık hizmetine entegre ama bağımsız yürütülebileceğine şahit olmuşum. Üniversitenin akademik personeli ve hastanenin personelinin ayrı olabileceğine görmüştüm öğretim görevlilerinin bir kısmı hem akademik hem hastane kadrosunda çalışırken, bazı hekimler sadece sağlık hizmeti veriyor, bazıları ise üniversitenin farklı araştırma programlarında araştırma ve proje yö-

Hillman Kanser enstitüsü 3 katta yer alan Pankreas hastalıkları genetik ve araştırma labaratuvarı

neticisi olarak çalışıyordu. Hatta siz bir işe başvururken buların limitlerini belirleme hakkına sahiptiniz. İki gün klinikte hasta görüp, 1 gün endoskopi yapıp, 2 gün tamamen araştırmalarınıza zaman ayırmak isterseniz işe başvururken bu konuda pazarlık yapabilirsiniz. Ama eğer yüksek grantlarınız, yani proje bütçeleriniz varsa, pek çok araştırmaya imza atmışsanız zaten sağlık merkezleri sizi kadrolarına katabilmek için elliinden geleni yapıyorlar. Şu an bizde bazı yerlerde başlayan bu sistem orada uzun zamandır devam ediyor. Böylece bir yanda kusursuz bir sağlık hizmeti yürüken diğer tarafta yenilikçi ve kaliteli araştırmalar ve yayınların yapılabilmesi için tüm olanaklar sağlanmış oluyor.

Bu ayrıntılara değindikten sonra yoluma devam edeyim. Tüm kar engelini aşarak üniversitenin merkezinde yer alan UPMC 1 hastanesinde birinci katta Gastroenteroloji kliniğine ulaşım. UPMC 'University of Pittsburgh Medical Center' kısaltması. Aslında bu bölgede yer alan tüm hastane bloklarının üzerinde şu büyük pankartı görebilirsiniz. "UPMC #1" -UPMC bir numara-. Bilirsiniz bizde herkes kendi sıralamasında bir numaradır. Arkasında hiç kimse olmasada kimseye öncülük yapmasada herkes kendisinin birincisidir. Tabi ilk günün verdiği eleştirisel yaklaşımı ben de reklamın kötüsü olmaz, her yere bir numarayı diye bu nedenle asmişlar diye düşünmüştüm. Ancak değerlendirmenin kişisel değil objektif olduğunu bu konuya daha sonra konuştuğumuz ve uzun zamandır Pittsburgh'ta yaşayarak Amerikalı olmaya hak ka-

zanmış bir arkadaşımdan öğrenmiştim. Amerika'da yılda bir kez yapılan merkezi bir araştırmada hastanelerin verdiği hizmet kalitesi, hizmet tipi, sayısı, fiziksnel ve sosyal koşullarından, hastalar için sağlanan konaklama koşullarına kadar, doktorlar ve personelle ilgili verilen geri bildirimlere kadar, pek çok detayın değerlendirildiği objektif bir araştırmanın sonucunda UPMC'nim Amerika'nın bir numaralı hastanesi seçildiğini öğrendim. Hatta son on yılda sürekli ilk üçte olduğunu ve defalarca birincilik aldığı.. Bu sistemi yakından incelemek o zaman benim için daha ilgi çekici hale geldi.

Gastroenteroloji bilim dalına ulaştığında ilk kez bir bilim dallında bu kadar çok görevli ve sekreterin çalıştığını gördüm. Her hekimin en az bir yardımcısı ve sekteri sizi karşılıyordu. Benim kayıt ve evrak işlerimin tamamlanmasından sorumlu ve bölümde bu tür yazışmaların tamamını takip eden oldukça nazik ve zevkli Charles ile ofisinde buluşuk. Çalışma masasının karşısında panoda pek çok post-it ve iğnenlenmiş küçük notlar vardı. Biri dikkatimi çekmişti. 'Turkish doktor will arrive'. Charles beni gördüğünde çok şaşırılmıştı aşikar. Akılındaki Türk doktor imajını sormaya çekindim. Nasıl olsa artık değişecekti. Benden Gastroenteroloji kliniğine gelen herkes gibi bir adaptasyon ve uyum programını tamamlamamı istedim. Tabi ki bunları tamamlayacaktım. Ancak bu eğitimlerin kütüphane şurda, servisler burda, girişler şurdan ama çıkışlar burdan şeklinde bizim pratik zekamıza uymayan detaylarla dolu olması biraz sıkıcıydı. Ancak hasta hakları, hasta bilgilerinin gizliliği, laboratuvar güvenliği, zehirli kimyasallara karşı korunma, göplerin uzaklaştırılması gibi detaylı ve sonunda sınava girerek geçmek zorunda olduğunuz eğitimler ilgi çekiciydi. Belli ki kimse sizin sıkıntı çekmenizi istemiyordu. Tabi birde mükemmel devam eden işleyi bozmamanızı bekliyordu. Sonuçta her yeni birey çalışma alanında ihtiyaç duyacağı her bilgiyi standart olarak alarak işine başlıyordu. Sanırım Sen ne iş yaparsın? Yarın gel başla, bir görelim ancak bizim Türk filmlerinin bir repliği olabilir Amerika'da. Benim iki günlük uyum sürecimi planlarken bir taraftan Dr. Whitcomb'la tanışmak için sabırsızlanıyordum. Anladım ki henüz gelmemiş, şehrin yaklaşık 50 km dışında oturmuş, burada da sabbahları trafik sorun olabilirmiş, hele ki karlı havalarda... Ben bunları düşünürken odaya oldukça uzun boylu ve kilolu kabul edilebilecek ama bir o kadar da kocaman gülümsemesi olan birisi girdi. Charles'in ifadesinden hemen anladım, gelen Dr Whitcomb'tu. Kendisi hakkında yayınlarından ve internet ansiklopedisinde bulduğum verilerden bilgi sahibiy-

dim. Ancak insan, doktor ve bilim adamı olan Dr Whitcomb'la yeni tanışıyorum. İnsan yönüyle başlayayım. Henüz kolej zamanında evlenmiş ve dört çocuk sahibi bir babaydı. Evine ve eşine çok bağlıydı. Bana ofisinde masasında duran eşinin ve adate kopyası olan iki oğluyla, annelerine benzeyen kızlarının resimlerini gözleri gülmeyerek gösterdi. Sonra yine o babacan tavriyla nerde kaldığım ihtiyaçlarım konusunda detaylı sorular sordu. En önemli soru şuydu; "Burada bize zimle çalışmaktan bekleniniz nedir? Bildiğiniz herşeyi öğrenmek istiyorum dedim". Gülmüşedi, sanırım anlaşımistık.

Şu bahsettiğim adaptasyon işlerini, ev bulma, eşya alma ve yerleşme detaylarını da tamamlayınca artık ilk iş günüm gelmişti. O sabah fazla zorlanmadan Oakland'a ulaşmıştım. Aslında sistem basitti, otobüslerin duraklara geleceği saat bile bir dakika şaşmıyordu. Her yerde detaylı haritalar ve yönlendirmeler vardı. Danışmalar gerçekten mesleklerini icra ediyorlardı. Yani kaybolmak imkansızdı.. Bende herkes gibi hafif bir caz müziği çalan kafeden sütlü kahvemi de almış yolda kahveyi yudumlarken Gastroenteroloji, Hepatoloji ve Nutrisyon kliniğinin yolunu tutmuştum. Dr Whitcomb yine beni karşıladı ve beni laboratuvarlarının müdürü ve tüm araştırmalarından sorumlu Janette Lamb ile tanıştıracağını ve çalışma ofisi ve laboratuvarı onunla gezeceğini bildirdi. Ben hem İngil-

liz hem de sonuçta 'Müdür Hanım' olmasından dolayı sert mizaçlı birini beklerken içeriye gülümseyen yüzü, kısacık saçları ve çok zevkli takılarıyla Janette geldi. Aslında benden 5-6 yaş büyütüdü. İngiltere'de eğitim almış bir Tibbi biyologtu. Dr. Whitcomb'un devesa laboratuvarını yönetecek kadar da deneyimliydi. Janette birlikte UPMC içerisinde henüz bilmemişim kısa yollardan geçerek sağlık kütüphanesinin ana kapısından dışarı çıktıktı. Kapının önünde sigara içen bir grup vardı. Bir an sigara molası verdigimizi düşünmüştüm. Ancak orası kampus içi servislerinin de durağımı. Birazdan ulaşan servise binerek ilerlemeye başladık. Tesadüf ki benim evimin olduğu caddeye doğru ilerliyorduk. Tam evime yaklaşmışken diğer yola dönüp durduk. Daha önce farketmediğim büyük bir binanın önündeydik. Janette beni kapıdaki güvenlik görevliliyle tanıttırdı. Benim kimliğimin henüz aktive olmadığı için her seferinde Janette arayarak laboratuvara girme hakkını kazanmıştım. Bir hafta sonra 'gerekli araştırma ve yazışmalarдан sonra' kimliğim aktive oldu. Ancak bu kapıyı geçince iş bitmemiştir. Sonra 2 kat yukarı çıktıktı. Kilitli bir kapı daha geçtiğim, geniş bir dirlenme alanındaydık. İçeride filtre kahve kokusunu ve Çin'li olduğu anlaşılan iki kişi vardı. Sonra bir kapı daha geçtiğim. Karşımda o zamana kadar gördüğüm en geniş ve en yeni laboratuvar duruyordu. Laboratuvar banklarla bölün-

Amerikan Pankreas Derneği nin Şikago 2003 toplantısında Bir çalışmamla ödül almıştık. Ödül töreninden bir resim.

müştü. Her masada birileri çalışıyordu. Laboratuvarı geçince yine çalışma masalarının olduğu ayrı bir alana geldik. İşte dedi Janette, senin ofisin ve bilgisayarın. Bundan sonraki laboratuvar çalışmalarına burada devam edeceksin. Dr. Whitcomb'un klinik günlerinde de kliniğe gideceksin... Yaşasın...

Konum bahsettiğim gibi Pankreas hastalıkları ve genetiki. Her ikisi de o zaman için Türkiye'de ihmal edilen bu iki kavramla ilgili her şeyi öğrenmek istiyordum. Ancak Janette her şeye en başından acele etmeden başlamam gerektiğini söyledi. Zira benden beklenen klinik görgümü artırırken genetik uygulamaları tek başına yapacak hale gelmemdi. Çünkü bir süre sonra bu çalışmaları ben planlayacak ben yürütecektim. Dolayısı ile ilk işe laboratuvarın yerlerini silerek, -hayır hayır şaka yapıyorum- laboratuvardaki pipetleri tanıyarak başladım. Sonra kimyasallar, sonra enzimler, sonra cihazlar, sonra cihazların çalıştırılması, sonra DNA izolasyonu, sonra PCR, sonra sekans... sonra... Kendi yaptığım ilk PCR'da elde ettiğim bantları Janette'e gururla göstermiştim. Tipki ilk kez bir yemeği yapmış gibiydim, sonucu ve yorumları merakla beklemiştim. Şimdilerde PCR her yerde rutin yapılan birşey. Asıl heyecanımı bir insanın genetik şifresini karşısında matriks benzeri bir ekranda incelerken yaşamıştım. Aslında her şey gentigimizde kodlanmıştı.. Hastalıklar bile.

Biraz daha laboratuvarından bahsedeyim. Laboratuvar 5 katlıydı ve her katta yaklaşık 15 farklı laboratuvar mevcuttu. Her laboratuvarın mentoru, müdüri, çalışanı ayırydı. Tabi ki çalışma konuları da ayırydı. Pittsburgh Üniversitesi araştırcılara elliindeki grant ve projelerine göre bu laboratuvara yer veriyordu. Benim çalıştığım laboratuvarın da karşısında mesela prostat kanseri çalışıyordu. Bazı alanlar ortak kullanım için ayrılmıştı. Dinlenme alanları, örnek saklama odaları, temel malzeme depoları ortaktı. Çalıştığım bina aslında Hillman Cancer Enstitüsü ile bağlantılıydı. Laboratuvarların önemli bir kısmı da kanser araştırmalarına ayrılmıştı. Bizim laboratuvarımızda kronik pankreatit genetiği, akut pankreatit fizyolojisi ve pankreas kanseri konusunda çalışmalarla devam edilmekteydi. Bu onkoloji hastanesinde takip edilen hastalar isterlerse çalışmalar için örnek verip çalışmalarla dahil olabiliyorlardı.

O dönem bizim laboratuvarımıza devam eden en önemli proje Kuzey Amerika Kronik Pankreatit Genetiği çalışmasıydı. Bu çalışma için bütün Amerika'dan örnekler Pittsburgh'ta toplanıyordu. Dr. Whitcomb'un öncülüğü ile bulunmuş olan

kronik pankreatit risk faktörlerinden trypsinogen mutasyonlarının yanı sıra, kistik fibroz, SPINK-1 gibi genetik risk faktörleri araştırılıyordu. Diğer taraftan bu hastalığa yol açabilecek diğer aday genlerde mutasyon analizleri yapılyordu. O dönemde bizde ütopya gibi kabul edilen genetik testlerin burada aynı gün yapılabildiğine, ulaşılabilidine ve tedavi kararında etkili olduğuna şahit oldum. Özellikle trypsinogen mutasyonları klinik takip ve tedavi kararında etkili olduğu için kronik pankreatit hastalarına rutinde istenebilen bir testti. Ve rutin çalışmalar hastaneye ait ayrı bir genetik laboratuvarında araştırma kapsamından ayrı yapılyordu. Zira çalışmalarдан elde edilen verilerin hastalara bildirilmesi sanırım bazı etik sorunlara engel olmak için yasaklanmıştı. Mutasyon saptanan genç yaşta herediter pankreatit hastalarına pankreas nakli önerildiğine de orada şahit olmuşum. Ayrıca kronik pankreatitte antioksidan tedaviler yaygınça kullanılıyordu. Akut pankreatitte ilgili devam eden çalışmalar daha çok patofizyoloji üzerinedeydi. Zira akut pankreatit konusundaki takip ve tedavi yaklaşımı bizim ülkemizdeki ile birebir örtüşüyordu. Zaten akut pankreatitin etkili bir tedavisi olmadığını düşünürsek, bizim akut olaylarda dünyanın gerisinde olmadığımızı kabul edebiliriz. Ama ülkemizde hala ne yazık ki kronik pankreatit tanısını koymada yetersiz, takibinde ise başarısız olduğumuzu düşünüyorum. Ege Üniversitesi Gastroenteroloji Kliniği yanı sıra birkaç Gastroenteroloji kliniği dışında henüz bu genetik testlerin gerekliliğinin de farkında değiliz. Tanıda en önemli araçlardan biri haline gelen EUS ise ancak Türkiye'de belli merkezlerde yapılabiliyor. Bizim Pankreas hastalıkları konusunda Türkiye'de belli bir standart yakalamak için epeyce yol katetmemiz gerekiyor.

Laboratuvara tek başıma çalışma yapmaya başlayınca yeni firmler yeni projeler de gelişmeye başladı. Zaten amacım her şeyi öğrenmek olduğuna göre laboratuvara yapılan her şeyi takip ediyordum. Kitapları okuyordum. Genetikle ilgili yapılan tüm seminerlere katlıyordum. Sistemi merak ettiğim için bikaç tıp fakültesi dersine bile girdim. Kabul etmeliyim ki bide tıp eğitimi daha disiplinli ancak ezbere dayalı. Belki ülkemiz koşullarında bu daha pratik hatta zorunluluk. Ancak yurt dışında her şey bireye balık tutmayı öğretmeye yönelik. Araştırma yapmak, hastanede gönüllü çalışmak, yazıları laboratuvarlarda gönüllü çalışmak her tıp öğrencisi için Amerika'da bir gelenek. Zorunlu değiller ama isteyerek bunları yapıyorlar.

Laboratuvar işlerimden ve seminerlerden kalan vaktim ise Dr. Whitcomb'un klinik vizitlerine katılarak geçiriyordum.

Her odada beni hastalarla tanıtırıyordu. Sonrasında Gastroenteroloji asistanı hastanın progresi hakkında bilgi veriyor sonraki tedaviler tetkikler planlanıyordu. Endoskopi Ünitelesi ise yine aynı binada tek bir kat olarak planlanmıştı. Gastroenterolojinin tek dezavantajı bina içerisinde pek çok farklı yerde gastroenteroloji hastalarının izlenmesiydi. Bu dahiliye asistanları için hasta çeşitliliği açısından bir avantaj olmakla birlikte Gastroenteroloji asistanları supervizör gibi çalışıyordu ve tüm gün kliniklerde dolaşıyorlardı. Zaten fellowlar en kısa sürede endoskopik işlemlerle ilgili eğitimlerine başlıyorlardı. Endoskopi ünitesinde mükemmel yakın bir kayıt ve dökümantasyon sistemi kurulmuştu. Ancak söylemeliyim ki endoskopik yaklaşımlarımız benzerdi. Cuma günleri ise Gastroenteroloji polikliniğine devam ediyordum. Burada izlenen hastalar genelde komplike vakalardan oluşuyorlardı. Ancak uygulanan tedaviler mutlaka hastalara detaylı bir şekilde anlatılıyordu, onamları alınıyordu, tüm detaylar dosyalara işleniyordu. Hiçbir zaman önerilen kılavuzların dışına çıkmıyordu. Standart tedavilerin bile riskleri hastalara anlatılıyordu. Bilgi alma hakkı hem hekim hem hasta tarafından kullanılıyordu. Bunun malpraktis yasalarının getirdiği ağır bedellerden de kaynaklandığını zamanla anladım. Ancak gerekli onamlar alınırsa muhakkak devam eden faz çalışmaları yeni ilaçlar hakkında bilgi veriliyor ve karar hastaya bırakılıyordu. Dikkatimi çeken bir diğer nokta da tarama protokollerinin hiç aksatılmamasıdır. O dönem ünlü bir televizyon spikerinin eşini kolon kanserinden kaybetmesi 50 yaşından gün almış her Amerikalı kolon taraması için kliniğine getiriyordu. Ülkemizde de bu bilince yakında ulaşmayı diledim.

Ben 2 yıl Pittsburgh Üniversitesi Tıp Fakültesi Gastroenteroloji Hepatoloji ve *Nutrisyon* kliniğinde çalıştım. Nutrisyonu yine italik yazdım. Çünkü sadece nutrisyon konusunda çalışan, araştırma yapan ve hastaların beslenmesini düzenleyen iki gastroenterolog sürekli olarak Gastroenteroloji kliniğinin

bünyesinde çalışmaktadır. Aslında beslenme gastroenterolojinin ve hatta tıbbın temellerinden birisidir. Gastroenteroloji hastalarında beslenme daha doğrusu beslenememe problemi doğru biçimde çözmem için nutrisyon bilim dalını gastroenterolojinin parçası haline getirmeliyiz. Bu eksikliğin en kısa zamanda giderilerek her gastroenteroloji kliniğinin aynı zamanda bir nutrisyon kliniği haline getirilmesini umuyorum.

Sonuç olarak çabuk ama yoğun geçen Amerika maceram sonucu edindiğim izlenimlerimi paylaştım. Genetik testlerin ve yeni tedavilerin hastalara birer alternatif olarak sunulabilmesi, hastaların tedavi seçenekleri konusunda en kısa sürede en net bilgiye ulaşabilmeleri yurt dışında tip uygulamalarının en önemli avantajı. Zaten zor olan teşhis ve tedavi sürecinin ise kolaylaştırılmış olması oldukça insancıl. Bizde hastalarımız bir şehirden diğerine ulaşamaz, ne yapacağını bilemezken, Ortadoğu'dan, Asya'dan hastalar ertesi gün Pittsburgh Üniversitesine ulaşabiliyorlardı. Bu sorun bizdeki heterojenitelikten, farklı olma çabasından daha entel tanımla çok renklilikten kaynaklanıyor. Türkiye'de tamamen aynı işletim sisteme, aynı randevu sistemine, aynı ücretlendirme sistemine, aynı teknik imkanlara sahip kaç hastane vardır: Benzenenleri saymazsa belki de hiç. Hatta bir hastanedeki farklı kliniklerin bile uygulamaları farklı olabiliyor. Yapmamız gereken daha çok iş var. Bence herkes dünyayı görmeli ama Türkiye için çalışmala. Çünkü ancak o zaman biz dünyanın kapısı oluruz.

Bu yazıyı hazırlarken "Türkiye'de Gastroenterolojinin Doğuşu" isimli kitabı tekrar okudum. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Gastroenteroloji kliniğinin de kurucusu Prof. Dr. Namık Kemal Menteş hocanın "Yüzyıl ortasında Amerika'da bir Türk doktoru" isimli makaleyi okumanızı öneririm. Ben sayın hocamızdan yarımadan sonra Amerika eğitimimde yaşadıklarımı sizinle paylaşmak istedim.

Aslan Ardıç Tabiat Anıtı (Antalya)

Ili: Antalya, İlçe: Elmalı, Köy: Tekke, Mevkii: Tekke Deresi, Mülkiyet: Orman, Kuruluşu: 21.04.1995, Alanı: 2500 m²
Kaynak Değerleri: Ardıç Ağacı'nın 1700 yaşında, 25 m boy, 3.40 m çap ve 12.53 m çevre genişliğine sahip olması